

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
SISTENS
BRVNONIANI SYSTEMATIS
CRITICEN

QVAM
RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
D O M I N O
C A R O L O A V G V S T O
DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM
ANGARIAE ET GVESTPHALIAE LANDGRAVIO THV-
RINGIAE REE.

CONSENSV GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
P R O G R A D V D O C T O R I S
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS IVRIBVS ET
PRIVILEGHS RITE CAPESSENDIS.

A. D. XXI. NOVEMBRIS. MDCCXCV.

ERVDITORVM EXAMINI OBTVLIT
A V C T O R
IOANNES FRIDERICVS LATROBE
LONDINENSIS.

No. V.
123.

I E N A E,
TYPIS GOEPPERDTIL.

Med. V, 123

200

V, 123

1372 452 01

PROLEGOMENA.

Contemplantes nos postremos, quos vivimus, viginti annos, viamque qua literae quatuor lustris ulterius progressae sunt, iusta capit admiratio velutique stupor quidam obrepit animum. Vix vnum relictum est doctrinae genus, a maximis diuersissimisque mutationibus et opinionum commentis liberum. Vetera sunt paullo licentius emendata, mutata, destructa, hinc fines prolata, illinc coerciti; quae sparsa erant, collecta, collecta iterum varie disposita, et ad philosophicas rationes redacta; quae quam diligentissime exstructa videbantur, diruta, novisque formis et vario successu restaurata sunt; pauca supersunt integra

et intemerata, ex his quae perexigua sunt, minima forsan pars ad sequentem perueniet aetatem. Mirantur mutationem rerum vini, mirabuntur et obstupescunt posterius, nescii, quae fuerit tantae transfigurationis ratio.

Physica singulaeque eius partes prae ceteris hac usae sunt fortuna; cuius causam non est, quod mireris, nec ars medendi et omnes eius partes huius commutationis expertes fuerunt. Novae opiniones, theoriae etc. adeo festinanter se inuicem de loco, quem iure suo occupasse videbantur, demoverunt, ut non, nisi cum maxima contentione hanc artem, concitato gradu se proripientem, sedulus naturae scrutator sequi posset. Et quamuis hoc bellum omnium contra omnes maximam attulisse utilitatem, multas easque vanas subuertisse veterum et recentiorum opiniones, veras introduxisse ac stabilis, non negandum sit; tamen iis, qui huic doctrinae operam dant, graue inde ortum est incommodum et onus, ut, si velint dicta, scripta, confutata, nouata, instaurata, rite perspicere, omnis fere vita in perlustranda historia scientiae consumenda videatur. Cuius historiae cognitio in empirica doctrina, qualis est ars medendi, nequaquam negligenda est, quia
sae-

saepissime tum demum noui inuenti honorem pretium et vtilitatem recte possumus aestimare, quum accurate nouimus, qua ratione quaque via eo peruentum sit. Quod si neglexeris, e compendiis, ex ephemeridibus literariis et recensitionibus, vt dicunt, ediscendum tibi erit, quidquid noui eruditi viri inueniant, et ex ignoti cuiusdam, saepe anonymi, viri iudicio vel acceptandum, vel reiciendum erit. Quod si quis in recte aestimando quouis inuento propria vsus est diligentia atque exploratione, et illud solum acceptandum et probandum est, quod vel tuis vidisti oculis, vel aliis praeceptis iam probatis competentisque congruere et e rerum natura, tanquam fonte purissimo, manare, persuasum habes, multo magis *totius* doctrinae systema propriae submitendum erit inuestigationi, ne quis errori ab vana ambitione locus sit. Siquidem perpauca accedunt ad confutandum vel confirmandum id, quod noue dictum est, plurimi principis a quouis acceptandis segniter ac negligenter nituntur, immo vero vel vberius explicando noua placita laudibus impense efferunt, vel aliorum ope systematum, firmi fundamenti expertium, subuertere ea conantur. Ipsi vero doctrinae medicae nullum inde accrescit lucrum. Novum

scilicet habemus librum, perlegendum historiae artis causa, praetereaue nihil,

Ad summos in medicina capeffendos honores dissertatione opus est. E tribus vel quatuor libris, ordine verbisque mutatis, novum confarcinare, non sane ardua res est, sed notis iam et ab aliis congestis nouam adferre lucem, vt doctrina ipsa aliquem exinde percipiat fructum, maiorem, quam plerique putant, habere difficultatem, et tironis superare veres mihi videtur. Practicam aliquam medicinae partem, non, nisi expertioris viri ope adiutus, tractare potest. Verum de systemate quodam veteri vel nouo et vniuersa eius ratione bene apteque differere potest, quicumque in cogitando et iudicando logicas sequi leges didicit, nec proprio iudicio destitutus est. Et quidem, vt verum fatear, talia argumenta prae caeteris dissertationibus inauguralibus apta mihi videntur, quia non parua inde percipienda est vtilitas et vniuersae doctrinae, et scriptori ipsi, qui totum doctrinarum, quibus operam dedit, campum perlustrare, et vel noua addiscere, vel vetera emendare cogitur, omninoque strictis seuerisque logices obsequi legibus. — His causis rationibusque commotus, aduersus **BRVNONIS** *elementa Medicinae*

dicinae, quaedam in medium proferre ausus sum, in quorum anglicam versionem *) eam-

A 3

que

*) *The Elements of Medicine or a Translation of the Elementa Medicinae Brunonis, with large notes, illustrations and comments by the author of the original work. In two Volumes London 1788. Vol. I. 508. p. Vol. II. 546. p. 8vo. — Vtrum post hanc editionem operis Brunoniani recentior siue anglica, siue latina exstet, quod erat Auctoris consilium, (vid. Not. g. ad §. 1374.) nec ne, mihi quidem ignotum est, recentior tamen est ea, quam secutus est MOSCATI, ut ex mutationibus, quae in hac anglica leguntur, adparet; et, cum WEIKARDVS in versione et opere, cui titulus est, *Entwurf einer einfa- cheven Arzneikunst etc.* MOSCATVM ducem et magistrum secutus est, hanc anglicam versionem in Germania nouissimam esse et rarissimam puto. Haec vero dissertationis meae fundamentum est, eiusque paragraphi citantur, ita tamen, ut latinam editionem versionemque germanicam hinc inde conferendam duxerim. Restant duo libri — ROBERT IONES *Enquiry into the state of medicine on the principles of the inductive philosophy*, Edinburgh 1781. 8vo atque Auctoris ipsius — *Observations on the several erroneous Systems of Physic* — qui saepe citantur. Quorum vero perlegendorum copia mihi non data fuit. Cum tamen anglica versio illustrationum copia quam maxime abundat,*

que a latina et germanica editione paullo discrepantem ante aliquot tempus incidi. Huius libri tum nouitas, tum magnus plausus, quem a multis tulit, dignum eum faciunt, qui maiore cura ac diligentia legatur, vt, vtra in parte sit veritas, rite aestimare ac iudicare liceat. Totum librum minimasque eius partes percensere longius mihi, quam vtilius videbatur. Perlustratio itaque et recensitis fundamentis, singula quaedam afferam loca, quae mihi in perlegendis plurimum facere videbantur ad firmandas et illustrandas dubitationes meas qualescunque. Quod facturus omnia studebō remouere, quae et ipsa ab hypothese quadam seu coniectura pendent, iisque tantum vtar, quae a quouis erudito pro veris et compertis habentur. Inprimis vero BRVNONEM suis ipsius placitis aggrediar, et ex iis, quae vsu obseruata sunt, ea tantum eligam, quae vel ipse expertus noui, vel historica commotus fide

dat, eaque pro toto habenda est, quod simplici nititur fundamento, facile iisdem carere possumus. Quodsi in hoc vno libro totum systema secundum logicas leges extruxit Auctor, nihil copiosis opus est argumentis et rationibus. Sin minus, aliorum scriptorum consensu nihil efficitur, nisi vt et ipsa falsa et reiicienda videri possint.

fide*), pro veris habenda esse persuasum habeo. Ceterum MOSCATI secutus consilium**); librum diligenter et attente perlegi et relegi, et neutri parti addictus, libere dicam, quae sentio. Quamuis vero HORATII violauerim legem —

Nonum prematur in annum

(quinque enim annis abhinc arti medicae operam dare incepti) attamen non sine diligentia et studio hoc opusculum conscripsi. Ceterum cum linguae anglicae, utpote vernaculae, satis sum peritus, non paucos evitavi errores, in quos legentes induxit latinus BRVNONI fermo, obscurus, inordinatus et turbidus***).

BRUNO

*) Omnem historicam fidem nugas esse et ineptias, ut statuit auctor (§. 580 et 598. Not. r. etc. etc.) equidem dicere non ausim: alioquin et ipsum eius opus pro nihilo habendum esset.

***) Librum — neque perfunctorie legere, neque per diarium compendia cognoscere, sed attente admodum considerare, non infrequenter etiam sedulo operet meditari vid, Edit. MOSCATI praef. p. XI.

****) Exemplo sit initium paragraphi 96.

In medendi consilio sola materiae morbificae ratio habenda est, ut tempus, quo exeat corpore, detur.

WEIKAR-

BRVNO tamen ipse vehementer sermonis sui puritate superbit, et in prooemio ad anglicam versionem dicit, se operis sui versione partim iis inferuire voluisse, qui *purum* latinum sermonem *) non satis intelligerent. Boni dii seruent tale tamque latinum caput. Neque perdant aequè doctum interpretem WEIKARDVM, qui, quae pugnae Cannensis sit explicatio, non curat!

WEIKARDVS hunc locum ita vertit

Bei dem Rathschlage über Heilung, ist allein auf den krankhaften Stoff Rücksicht zu nehmen, damit man ihm Zeit gebe, aus dem Körper zu gehen.

Et in Dissertatione quadam nuper hic edita

(*Diff. inaug. med. de virtutibus Opii medicinalibus secundum Brunonis systema dubiis et male fundatis, Auctore Ulric. Wilh. Blacse, Curono*) idem elicitur sensus, et demonstrare conatur auctor, BRVNONEM sibi ipsi hoc loco contradicere. Verum ex ipsius BRVNONIS versione anglica apparet, eum sibi non contradixisse, sed perplexo sermone sensum obscurasse.

In the indication of Cure, the only regard to be had to morbid matter, is to allow time for its passing out of the body.

*) *For those, who do not readily enter into a thought conveyed in pure Latin, vid. Pref. to the Translation, p. XVIII.*

Antequam de iis quae dubia, manca, lacera, nec satis definita in systemate Brunoniano existimanda sunt, aperte profiterar, necessarium mihi videtur, in ipso libelli limite breuem totius systematis praemittere descriptionem, ita tamen, vt in recensendo breuitati quam maxime studeam.

Incitabilitas, Incitamentum, Incitatio *), sunt prima fundamenta, quibus nititur omne BRUNONIS systema.

I. *Incitabilitate* homines et reliquae animantes a se ipsis, mortuis, vel alia quauis inanimi materia differunt. (§. 10. 14.). Haec omnium maxime

*) *Excitability, Exciting Powers, Stimuli, et, Excitement*, v. Anglio. Verf. quam

maxime necessaria est ad sustinendam, fovendam continuandamque vitam *). Ipsa vero vita et omnia eius phaenomena, quatenus inde pendere vel profecta esse censentur, producantur :

II. *Incitamento* s. *potestatibus incitantibus*, quae sunt:

- 1) Ipsius corporis functiones: *Contractio muscularis, sensus, cerebri in cogitando et affectus ciendo vis* (§. 10. 12.).
- 2) Res externae: *Calor, victus, sanguis, hinc segregati humores, et aer — nec non venena et contagiones* (§. 11.)

Hae potestates omnes, quia vis agendi quaedam iis inesse videtur, *stimulatrices* appellandae sunt (§. 17.). Diuiduntur vero in *stimulos communes et locales* **).

III.

*) Nam sine hac *potestates incitantes* incitare non possunt, ergo nulla existit *incitatio* §. 26.

***) Haec diuisio additamentum est anglicae versionis. latinis his, quae sequuntur, verbis expressum. Not. i.

Stimuli sunt vel communes, vel locales. Stimuli communes sunt potestates incitantes, ita in incitabilitatem agentes, ut incitationis toto corpore semper aliquid efficiant, communes, quo commodius a localibus internescantur, adpellandi. Locales

III. *Incitatio* *) est effectus potestatum incitantium, in incitabilitatem agentium (§. 16.).

*Incitabilitatis vis, siue copia, in aliis animalibus, et in iisdem alias alia est, (i. e. angl. the quantity or energy, is different in different animals, and in the same animal at different times, §. 18.), non vero in alia sedis parte (sedes eius vero est materia nervosa medullaris et firmum musculare) alia est (§. 48.) **), nec ex partibus constat, sed vna toto corpore et indiuisa proprietate (§. 322. et alibi): singulae tamen eiusdem corporis partes maiore eius quantitate praeditae sunt, quam ceterae (§. 49. k.).*

Potestates incitantes vi quidem differunt (§. 19.) sed modus agendi idem semper est (§. 15. Not. g. 20. angl. vers. 53.) et omnia, quamuis varia, vitae phaenomena, quae, agendo in incitabilitatem, producunt, vario tantum earum gradu

cales stimuli in partem tantum, cui admoventur, agunt; nec, nisi parto iam illic adfectu, reliquum corpus, ac saepe no sic quidem, adficiunt.

*) Quoties hoc verbo utar, hanc vnam eius significationem agnosco. Quod vt annotetur, quam fuerit necessarium, a sequentibus apparebit.

***) Haec §. 47. est in latina editione. Iterum moneo, me paragraphos angl. versionis citare, verbis tamen, ipsius Auctoris latinis, quoties fieri potest, uti, ne qua in re *BAYNONI vim vel iniuriam intulisse* perhibear.

gradu nituntur (§. 315. 316. 317.), ab hoc et ab incitabilitatis statu pendet gradus *Incitationis*.

Incitabilitas augeri tantum et diminui potest, nullique alii mutationi in ea locus est. Gradus vero auctoris vel diminutionis contraria proportione coniunctus est cum gradu potestatis incitantis, ut sequens Auctoris demonstrat tabula (§. 39. Not. e).

Potestates incitantes.

0	10	20	30	40	50	60	70	80
80	70	60	50	40	30	20	10	0 *)

Haec

*) Majoris evidentiae causa partem citatae notae adscribam.

At the commencement of life the sum total assigned is understood to be 80, because no part, as yet, is wasted by the action of stimuli. Next it is wasted in proportion as these are applied from the beginning to the End of the scale. Its wasting is therefore owing to action and operation, but its accumulation to the reverse, the want of the action or operation of the exciting powers, as is expressed by the numbers placed above those first mentioned. Thus one degree of exciting power applied takes off one degree of excitability, and every subsequent degree impairs the excitability in a proportion exactly equal to its degree of force. Thus, a degree of stimulant or exciting power equal to ten reduces

Haec scala totum vitae quasi campum comprehendit, et cum vita omniaquae eius phaenomena siue status, in vna consistunt incitatione (§. 13. ad 16 et 22. 23.), id est, in effectu potestatum incitantium in incitabilitatem agentium, omnis quoque siue secunda, siue aduersa valetudo hac nitatur scala necesse est.

Mediocris stimulus secundam valetudinem, minor et minimus morbos in debilitate positos (§. 23.) maior nimiae incitationis morbos efficit. (§. 23.). Quod si vero stimulus certos fines supergreditur, rursus debilitas efficitur, deficiente incitatione (§. 28. 35.)

Duo inde ponit BRVNO debilitatis genera quorum altera est.

- 1) *Directa debilitas*, quae stimuli defectu nascitur; (§. 45.) altera autem.

2)

reduces the Excitability to 70; 20 to 60; 30 to 50; 40 to 40; 50 to 30; 60 to 20; 70 to 10; 80 to 0. And on the contrary the subtraction of stimulant power allows the excitability to accumulate. Thus, when the Excitement (Potestas incitans) is ad 79, constituting only one degree of life, take off one degree of exciting power, and two degrees of excitability will arise. As eighty degrees of exciting power leave no excitability, so 70 degrees of exciting power leaves 10; 60, 20; 50, 30; 40, 40; 30, 50; 20, 60; 10, 70; 0, 80.

2) *Indirecta debilitas*, exhausta incitabilitate nimio quidem stimulo (§. 34.).

Duas quoque constituit morborum formas, hisque nituntur

- 1) *Morbi sthenici*, inmodica incitatione noti,
- 2) *Morbi asthenici*, quos deficiens creat incitatio (§. 66. 148. 149. alibi)*).

Utrique morborum formae praedispositio (*opportunitas*) praedit, (§. 6. 66. cui in morbis loca libus locus non est (§. 5. 6. 83.). Hinc sequens efficitur scala (§. 82. Not. b. conf. §. 120. Not. 9.).

Directa debilitas		secunda			
Morb. asth.	Praedit. asth.	valendo.	Praed. sth.	Morb. sth.	Incr. Debil.**)
0	25	40	55	70	80

In 0° et 80° Vitae est extinctio, deficiente incitatione. Et quidem in 0 deficiente stimulo, in 80 exhausta incitabilitate nimio stimulo. Inter haec duo puncta omnis vitae hominis status quae-

*) Verba *phlogisticus* et *antiphlogisticus*, in anglica versione reiecit auctor, tanquam aliena idque iure suo.

**) Quidquid in hac scala non poterat exprimi, id hic adnotandum est. morbis nempe asthenicis, quia omnes debilitate et incitationis defectu producuntur, in indirecta quoque debilitate locum esse, uti satis superque apparebit, ubi ad causas morborum peruentum erit.

quaerendus et inueniendus est, qui, quantumuis varius, semper tamen vna nititur incitatione, et ex huius gradu est aestimandus. (§. 82.).

Omnis morboſi ſtatus *periculum* pendet vel a *loci maxime laborantis vtilitate*, vel a *vehementia ſtimuli nociui*, qui vel breuiore, vel longiore tempore incitabilitatem extingueret minatur (§. 29. 86.).

Omnis morbi medendi ratio aequae ſimplex eſt, ac omnium morborum ortus. Simulac ſcimus, vtrum ſthenici ſint an aſthenici, medendi ratio ipſa innoteſcit, et remediorum vis *ad reponendum eum incitationis gradum* (§. 88.) *quae bonae valetudini conuenit*, ex morbi gradu definienda eſt. Unius incitationis ratio habenda eſt, minime vero ſingulorum ſolidorum ſimplicium vel fluidorum ſtatus. Hic enim ab illa pendet, et cum ea in ſanum redit ſtatum (§. 62.).

Utraque diatheſis (ſthenica et aſthenica) eſt *potestatibus incitantibus* nascitur, *genere iisdem, et gradu modo variis* (§. 89, angl. verſ.) inde

Morbi ſthenici potestatibus curantur debiliore ſtimulo, quam qui ſecundae valetudini conuenit, incitantibus, quae potestates, breuitatis
B
cauſa;

causa, *debilitantia* seu *antisthenica* dicuntur (§. 90. vers. angl.).

Asthenicae diathesis remedia sunt potestates validius, quam ut optimae valetudini congruant, incitantes, quae et *stimulantia* seu *sthenica* nominantur (§. 91.).

In *indirectae debilitatis* curatione primum *stimulus non multo minor eo, qui morbum produxit, adhibendus est, deinde minor minorque, donec morbus solvatur, addendus* (§. 103.).

In *directa debilitate* contraria est adhibenda ratio, a *minimo scilicet stimulo incipiendum, deinde ad maiorem ascendendum, donec vitiosa incitabilitatis abundantia paulatim deteratur* (§. 107.).

Operae pretium erit, breuem hic tabulam addere praecipuarum potestatum, quae utramque morborum formam producant, et vicissim curationi inseruiunt (§. 307.).

Sthenicam diathesin *Asthenicam diathesin*
 producant.

Nimius calor (§. 112.). Immodicus aestus (§. 115.), frigus, (§. 117.).

Tempe-

Sthen. Diath.

Asthen. Diath.

Temperatura humida,

(§. 125.).

Ex victus partibus so-
lus cibus stimulare ni-
mis periclitans, caro est,
et ex hac parata mate-
ria, largius assumta (§.
124.).

Condimenta (§. 125.).

Potio spirituoſa vel
vinosa (§. 126.).

Diffusibiles stimuli
(quorum effectus minus
diuturnus est), (§. 126.
c.) quales sunt, moschus,
dein alkali volatile, su-
perior hoc aether, sum-
mus vero stimulus opi-
um *) est (§. 126. π.).

Chylus et sanguis abun-
dans (§. 131.).

Omnis cibus e plan-
tarum genere sumtus;
falsa nimis et durata
caro (§. 128.).

Immoderatus vsus cibi;
cui naturalis stimulan-
s vis (*proper material*)
adhuc inest (§. 128. τ.)
per indirectam debili-
tatem; eodem modo po-
tio nimis valida (§. 130.)

Immodicus diffusibi-
lium stimulorum vsus
(§. 130. v. u. φ.).

Penuria sanguinis. (§.
134.) quae maxima

B 2

mor-

*) In lat. edit. aetheri maiorem, quam opio tribuit stimu-
lum. Longiori vere vsu edoctus opio summum attri-
buit

*Sthen. Diath.**Asthen. Diath.*

morborum asthenicorum causa est.

Secreta a sanguine fluida, vascula nimis distendentia (§. 136.

Secreta fluida vasculorum haud sufficienter distendentia (§. 137. inde (137. Δ.) vomitio, purgatio, et quævis alia euacuatio, immodica venus.

Variae corporis motiones (§. 137. Γ.).

Nimiae vel nimis leues motiones (§. 137. Δ.).

Cogitationis contentio (§. 138.).

Nimia et immodica cogitatio, quæ indirectam parit debilitatem (§. 139.), vel vacuus mentis status, qui directam parit. Affectuum nimia vehementia,

Sensus

lucit gradum vid. 301. vers. angl. Opium itaque præcipuum asthenicorum est remedium morborum, et auctori in deliciis est.

*Sthen. Diath.**Asthen. Diath.*

Sensus (*Exercise of the senses*) (§. 143.).

Sensus nimii (§. 144.).

Aer iusto purior (§. 145.) (vt credibile est).

Aer impurus (§. 146.).

Contagia et venena, siquidem, tanquam stimuli communes, in incitabilitatem agunt, quod credibile non videtur (§. 146. E. Z.).

Eadem.

Haec generalia et propria BRUNNONIANI systematis sunt praecepta. Num vero tam arcti fines omnia comprehendant, et quomodo tam simplici fundamento omnia artis nostrae incerta adhuc et inexplicata, explicari possint — haec sunt, quae in quaestionem vocare in hoc scripto propositum mihi est *).

B 3

Vt

*) Omnino, si quis quaestionem illam moueret, num vnico principio totius medicinae practicae systema, tanquam fundamento, niti possit, negando ei recte respondendum esse mihi videtur. Medicina omnesque eius partes doctrina est empirico-practica, cuius practica pars empirica fundatur. Iam vero cum fieri non possit, vt a priori demonstratur, quibus finibus includatur campus *ἐμπειρίας*, nec vtrum totus perlustratus a nobis sit, nec ne (qua vna

Vt semel putamus, adtributum aliquod, quod viuis corporibus inesse videmus, pro causa primaria omnium phaenomenorum insipientium corporibus habendum esse; *facultas percipiendi* omnino ea est, quae tali causae primariae aptissima videtur, vt quae sine dubio conditio vitae est sine qua non. Haec facultas secundum descriptionem supra datam (p. 11. p. 13.) BRUNO-NIS incitabilitas est *). Nec vere existere hanc facultatem

tae tale principium firmum, et ab omnibus pro vero habendum esse demonstrari potest) ex omnibus iis, quae nos experientia iam docuit, nullum capere possumus fructum, nisi hunc, vt legem nobis normamque inde iniungamus, quam in perferutandis et inuestigandis nouis phaenomenis et in describendo dispersa illa in classes sequamur. Id quod totius doctrinae conspectum multo reddidit faciliorem.

*) *Vis naturae*, τὸ θεμελίον, *calidum innatum*, τὸ ἐνοργανὸν ΗΙΡΡ, *irritabilitas*, *sensibilitas*, *Lebenskraft*, *Nervengeist* etc. vocabula sunt, quibus alii docti viri vitam ipsam, alii praecipua eius adtributa designare conati sunt, multorumque nota sunt tentamina, quibus et singulas has notiones, et plures simul pro fundamentis medicinae ponendis esse censuerunt. Quae tentamina curatius explorare et aestimare non est huius loci, nec temporis. Facile tamen adparet, omnibus his vocabulis indicari *aliquid*, cuius existentia aequae certa, ac natura obscura et incerta est. Hinc illae lacrymae! Illud, quod omnibus his vocibus commune est, BRUNO incitabilitate sua exprimere voluit. Itaque nihil quidem noui inuenit, quod non sit dictum sprius, sed nec ipse has de re gloriatur. Saepissime casui fortuito et fortu,

facultatem percipiendi (sensu generali) dubitari villo modo potest, immo concedi et affirmari magni eam esse momenti in omnibus vitae actionibus. Num vero principium illud, quod profert BRUNO validis argumentis sit firmatum, num simplex sit, num singulis placitis, quae in toto systemate exponuntur recte satisfaciat, — haec res magnam habet dubitationem.

Auctor incitabilitatem describens (§. 10.) *in omnibus vitae statibus, inquit, homo et reliquae animantes a mortuis se (from themselves in their dead state) vel alia quavis inanimi materia, hac sola proprietate (incitabilitate*) §. 14.)*

B 4

diffe-

fortuna hoc adscribendum est, et minima meriti pars inuentori debetur scilicet. Quod si vero siue vetera, siue noua, melius perspexisse eum, magis illustrasse, et ita elaborasse non negandum est, vt scientia inde maiorem perciperet fructum (siue id fecerit sobrius, siue ebrius, perinde est), laude sua perquam dignus est, et de doctrina, cui operam dedit, bene promeritus. Quod verum et rectum est, verum manet, siue id dixerit vir bene, siue male moratus. Quid hoc ad doctrinam? De systematis vitii disputamus, non hominis.

*) Si auctor *incitabilitate* illud modo in vniuersum designat, quo omnia vita a mortuis differunt, ipsa designatur *vita*. Attamen huic contrarium est quod in 80° incitabilitatis mors est; nam rei ali cuius auctio non potest efficere, vt ea omnino non existat. Videtur autem *hic* incitabilitati vitam ipsam praepone-re auctor, et incitabilitatem pro attributo

differunt, quod externis rebus et quibusdam sui propriis actionibus (functions) sic adfici possunt, ut etc. Ad has actiones pertinet quoque cerebri in cogitandi, et adfectus ciendi vis. (the energy of the brain in thinking, etc. exciting passion and emotion) (§. 12.).

Quod si cerebrum secundum eam rationem, quam in omnibus ceteris corporis partibus sequitur Auctor, physilogice contemplamur, nihil aliud distinguimus in eo, nisi 1) Solidum simplex 2) Solidum incitabilitate praeditum, qua solidum vivum fit, et, ad motus stimulis, vivum se praebet. Nihil ergo aliud est, quam ceterum totum corpus, nullaque alia re a singulis eius partibus, nisi gradu incitabilitatis differre potest. Iam vero simulac ei *vis cogitandi* et *adfectus ciendi* datur, tanquam propria vis, quae organica eius fundatur oeconomia, cuius alii organo, cui functiones assignantur, nullo alio organo compensandae, similis secundum analogiam

tributo tantum habere, quod *unicum in vivo* corpore cernitur. Quod tamen ipsius placitis contrarium esse his, quae proxime sequuntur, demonstrabitur. In toto autem *reliquo* libro *Incitabilitatem* tantum pro *facultate* certis sub conditionibus vivendi habere videtur, ut ex §. 13. et tabulis etc dilucide adparet. Hunc itaque et ego sensum infra huic tribuo verbo, qua re cautum est, ne qua auctori fiat iniuria.

giam tribui potest vis, quarum omnium natura et ratio, qua inter se coniunctae sint, plane nobis ignota esset, et quae tam arctis finibus, qui totum complectuntur systema, vix includi possint. Hae vires omnes minime ab incitabilitate penderent, et tamen necessariae vitae *proprietas* essent, incitabilitas ergo non *unica* et *sola* esset proprietas, qua homines et reliquae animantes ab omnibus inanimis corporibus differrent. Auctor hanc argumentationem praesagiisse videtur. In anglica enim versione haec addit (§. 12.)*).

with respect to their origin, they (muscular contraction, sense and the energy of the brain etc.) arise both from the other (num agents?) and themselves.

Quis, quaeso, his verbis inest sensus?

Eandem cerebro insitam *propriam* vim rursus tamen negare videtur; dum §. 138.

Cogitatio, inquit, cerebrum, cui recta adno-
uetur — agens.

Hoc loco itaque cogitatio *vis* dicitur, quae in cerebrum *agit*, non *qua* cerebrum agit in in-

citabilitatem. — Quae omnia quomodo inter se cohaereant et consentiant, equidem non video. Peculiarem hic habemus vim, cuius sedem et attributa obscura nobis et dubia relinquit auctor. Sed qualiscunque demum sit, siue sedes eius sit in cerebro, eaque non, nisi *cum* cerebro existat, et in hoc, tanquam in forganum suum, reagat — siue sit aliquid, quod extra corpus existat; tamen eius ratio eadem esse debet, quae omnium ceterarum potestatum incitantium, propterea quod modus eius agendi idem sit necesse est, ac ceterarum. Ex quo sequitur, necesse esse, ut functiones, quae a cerebro pendent, eadem praedito incitabilitate, qua ceterae partes omnes, eodem modo pro rata laedantur, quo totum corpus, secundum §. 48. i. angl. versionis

Wherever they (exciting powers) are applied, every one immediately affects the whole Excitability.

Quod quamvis ex eius principiis sequatur, minime tamen verum esse, sequentes demonstrabunt quaestiones, quibus nihil responderi potest, quod eius principiis conveniat. — Ceterum earum numerum facile adaugere possis. —

Quomodo

Quomodo fit, vt in communibus, et inprimis asthenicis morbis, in quibus omnes laeduntur functiones, tam parum, saepe omnino non laedatur facultas cogitandi, visus, auditus etc.?

Cur mens, visus et auditus etc. saepissime ad vltimum vsque fere mortis momentum illaesi manent?

Qui fit, vt inter multa illa remedia, quae reliquas corporis partes tam vehementer afficiunt, tam pauca cerebrum eiusque functiones afficiant?

Cur tam pauca existunt inflammationis cerebri exempla in iis qui philosophiae et literis operam dant?

Vt verbo rem conficiam, cur facultas cogitandi et omnino cerebri status nulla prorsus relatione coniunctus est cum ceterarum partium corporis valetudine?

Ad has quaestiones nihil omnino, quod BRUNONIS principiis conueniat responderi potest. Nam si quis diceret, „omnia haec tamen vna inexcitabilitate, tanquam fundamento, gaudent” — altera tamen remanet quaestio inexplicata:

„Quae

„Quae causa est, cur in cerebro omnia haec *alio prorsus modo* se habeant, quam in reliquo corpore“?

Ex hac disquisitione, inprimis eius priori parte, apparet, auctorem nostrum minime *unicum* principium ponere, quod viuum corpus ab omnimortuo desinguat, sed vel manifesto aliud quid, quod adeo extra corpus existit, in auxilium vocare, (§. 14. 138.), vel silentio concedere, fieri posse, immo verisimile esse, et alias multas existere vitae proprietates. Cum tamen in toto suo opere solam ipse agnoscat incitabilitatem, satis hac de re dictum sit.

Maioris momenti est illa disceptatio, quatenus in applicanda incitabilitate ad singula systematis placita primam eius descriptionem sequatur, cum ea consentiat, et consentire possit. Nam ex hac re, certe maxima e parte, perspicuum fiet, num pro veris habenda sint, nec ne, quae de incitantibus potestatibus et de incitatione promiscue ac indifferenter profert.

In incitabilitate nulla alia mutatio cogitari potest, nisi adauctio et diminutio. Hoc euuentiatum, variis licet expressum verbis, quavis fere legitur pagina, hoc demonstrant tabulae, quibus
vim

vim remediorum, et morbi modum et gradum definit quae quidem falsae et alienae essent, simulacrae incitabilitati aliam tribueret proprietatem. Et tamen alias omnino admittere videtur, quum loquitur (§. 21. E.) de

a certain change produced in the system, by which the sum total of stimuli is rendered less fit to act upon the Excitability, (aliqua intus mutatio, qua minus aduersus incitabilitatem efficax stimulorum summa redditur, vsu uenit).

Nam, quum stimuli, per nullam aliam rem, nisi incitabilitatem, quae in corpore est, in corpus agere possunt, sequitur, vt, simulac eorum effectus mutatione quadam corporis impediatur, ipsa quoque incitabilitas aliquam subierit mutationem, quae alia sit necesse est, quam quae a τῶ plus et minus pendet. Haec enim non, nisi stimulis ipsis producitur. Porro §. 21. ζ

In the same manner, inquit, is the operation of emetics and purgatives to be explained — which depends partly on an agreeable relation that the exciting power bears to the excitability, or on an agreeable sensation. That it is sometimes the relation, sometimes the sensation,

tion, that acts in this case, is evident from the hurtful effect of things most grateful to the sense, as in the examples of the legumina; — and by the salutary effect of disagreeable things, as the several forms and preparations of opium. — (Simili modo supra et infra purgantium opus — quae partim, in grata incitabilitati adfinitate gratouae sensu, consistit — explicabile est. Interdum adfinitatem, interdum sensum, agere, inde patet, quod vel gratissima sensui, vt legumina nocent, in-grata, sicuti opii formae, iuuant).

Quid significat effectus, qui *grata adfinitate* (relation), effectus, qui *grato sensu* (sensation) producitur? Nihil sane, quod in sola $\tau\tilde{x}$ + vel — mutatione consistat. Et qui fieri potest, vt, cum secunda valetudo, (i. e. iustus incitationis gradus) cum suauis quoque sensu coniuncta esse debet, (quod nec Auctor, nec alius quispiam negabit) qui fieri potest, inquam, vt res, quae nocivae sunt, i. e. quae iustum incitationis gradum perturbant, gratiores sensui sint; quam salutare, et vice versa, vt dicit. Ipsa nota g. ad hunc locum auctori repugnat. Loquitur in ea de *suitableness in the mixture* (appetudine mixturae) stimulorum, eorumque *discordant Combination*. Tacendo ergo tribuit in-

cita-

citabilitati nouam proprietatem, qua *in modo* affici potest. Idem demonstrat §. 255. quo loco pediluuium nullam aliam ob causam, nisi ob voluptatem et suauitatem quam parit, commendat.

Ipse ergo sibi minime constat, et quamuis infra sibi constare videatur, attamen id silentio modo consequitur, quo maxima cum diligentia hanc proprietatem praeterit. Quam uero sit necessarium, eam incitabilitati tribuere, magis quoque apparebit. Opio, qui maximus Auctoris est stimulus, in disquisitionem vocato.

Supremus incitabilitatis gradus (80°), deficiente stimulo, et exhausta prorsus incitabilitas nimio stimulo, mortem parit. Medius et stimuli, et incitabilitatis gradus secunda valetudo est, contra, quaeuis declinatio morbus. Omnes ergo morbos medendi ars in hoc solum consistit, ut idoneo stimulo incitabilitas in medium reducat gradum. Iam si vnum mihi notum est remedium, (*stimulus*) quo prae reliquis omnibus abundantem incitabilitatem (qua omnes nascuntur morbi asthenici ob directam debilitatem) ad medium vsque gradum deminuere possum, quid opus est pluribus, quum omnibus his remediis semper idem efficiendum sit, eaque

eate-

eatenus modo idem efficere *possint*, quatenus simplex iis est communis proprietas, qua in incitabilitatem, tanquam simplex principium, agunt? Atqui si reuera et incitabilitas, et id, quod in eam agit, simplex est, quoduis etiam remedium, quod hac proprietate praeditum est, vim suam exserat necesse est, simulac idonea eius quantitas incitabilitate adiuuetur. Iam, quum Opium omnium praestantissimum et efficacissimum sit remediorum (§. 244.) sequitur, ut nullum aliud aliquid efficere possit, hoc effectum denegante *). Contrarium tamen nonnunquam euenire, ipse confitetur BRUNO, et variationem stimulorum suadet. Quod quum sit necessarium, apparet, hic virium et modorum operandi rationem vnice habendam esse, quos omnino excludit eius theoria, ideoque eam hanc ob causam iusto esse angustiore perspicuum est.

Quam recte ergo fecisset auctor, duas tantummodo morborum formas, duo debilitatis genera, duo mortis genera (§. 689. et al.) et vnum simplicem operandi modum potestatum incitantium ponens, si incitabilitas ea esset, quam haberi vult tam manca et imperfecta nobis haec omnia

*) §. 51. ipse auctor dicit; *After Opium fails, a stimulus still higher, and more diffusible, if there be any such, will have the same effect.*

omnia nunc videantur necesse est, postquam incitabilitatem non vna solum qualitate praeditam, et ea, quae profert de opio, quod praecipuum eius est remedium, suae ipsius contradicere theoriae vidimus. Sequitur inde, plures existere posse morborum formas, et modum, quo potestates incitantes vim suam exserant, varium esse; — tabularem illam diuisionem, quae primo ad spectu tam simplex et utilis esse videtur, et mancā esse, et inutilem atque vanam, ut taceam, inutilem eam, quamuis vera esset, ideo tamen manere, quia geometrica nobis deest scala, qua corporis statum et singulorum remedium vim cum tabulis illis comparemus *).

Quae tabulae, cum magni sint momenti, quia totius systematis breuem quasi descriptionem continent, dignae adeo sunt, quae accuratius in-

*) Ad quam manifestam empiricē coactus saepe sit auctor, deficiente hac scala, apparet e § 406. ubi de cynanches stridulae cura loquitur:

Huius morbi, quae prodierunt, curationes, sic ab exore tutus, considera. Si, his aut *facto tibi periculo (in any trial, you shall make)* vel sanguinis detractionem et alui purgationem, vel, quae antispasmodica vulgo dicuntur, i. e. stimulantia, responderē compereris; in illo casu sthenicum, in hoc asthenicum morbum esse, pro certo fecias.

inspiciantur. Quod magnam tamen habet difficultatem, propterea; quod Auctor nusquam clare et perspicue nobis relationem indicat, qua *incitatio* cum incitabilitate et potestatibus incitantibus coniuncta sit vagoque verbi huius vsu mox se ipsum non intelligere videtur, mox lectori dubitationem mouet, num auctorem recte intellexerit. Breuis plurium collatio locorum, quibus de incitatione*) loquitur, hoc ipsum illustrabit, nobisque occasionem dabit, quaedam ab hoc loco non aliena de eius morborum diuisione dicendi.

§. 22. *The whole phaenomena, inquit, of life, every degree of health and disease, consists in stimulus, and are owing to no other cause. (In stimulo omnia vitae, omnis siue secunda, siue aduersa valetudo, nec in vlla alia re consistunt).*

Rectius dixisset, *the whole phaenomena of life etc. consists in Excitement, depending for its Cause upon the Operation of stimuli upon the Excitability. (In incitatione, quae pendet ab ope-*

*) Definitionem incitationis inuenimus §. 16. et aliis locis plurimis. Vagus et incertus huius verbi vsus, in philosophico opere maxima saltem est negligentia, eaque haud excusabilis.

operatione stimulorum, in excitabilitatem agentium, omnia vitae — consistunt).

Nam, quum nec incitabilitas, nec stimuli per se vitam constituent (§. 39. N. e.) et vita non, nisi ex eo, quod incitabilitas et stimuli producant, i. e. incitatione (§. 16.) ita procreatur, ut a nobis agnosci possit, dici nullo modo potest, vitam in *stimulo* consistere. Hic enim eam non, nisi, data incitabilitate, gignit.

§. 23. *Excitement, the effect of the exciting powers, the true Cause of life. (Potestatum effectus, incitatio, continens vitam causa).*

Hic *Incitatio vitae causa* dicitur, priori §. *stimulus* vitae causa dicebatur. *Causam* igitur et effectum male confundit.

§. 24. *This mutual relation obtains betwixt excitability and excitement, that the more weakly the powers have acted, or the less the stimulus has been, the more abundant the excitability becomes; the more powerful the stimulus of the agents has been, the excitability becomes the more exhausted. (Haec incitabilitatis et incitationis ratio est; ut, quo potestates imbecillius egerint, seu stimulus minor fuerit,*

fuerit, eo magis incitabilitas abundet; quo validius stimulus incubuerit, eo illa exhaustior subfit).

Hic manifeste *Incitatio* pro *stimulo* seu *potestate incitante* ponitur. Nam si incitationi veram et propriam notionem tribuimus, nihil de eo dixit Auctor, quod dicturum se promiserat. Caeterum, in anglica versione reliqua huius §i, et initium sequentis delevit.

Apparet ergo, Auctorem verbo: *incitatio*, praeter illam notionem, quae secundum §. 16. sola est vera, aliam quoque tribuere. Vel enim hoc verbo indicat tantummodo actum incitandi, vel adeo ipsos stimulos. — Hac verbi ambiguitate non potest non fieri, ut dubius et vagus existat sensus, quoties hoc verbo utitur, praesertim cum saepe difficile sit, singulis locis inuenire eam notionem, quam auctor exprimere voluerit. Exemplo sit §. 25.

A mean stimulus, affecting also a mean or half consumed excitability, produces the highest excitement. And the excitement becomes less and less, in proportion as either the stimulus is applied in a higher degree, or the excitability more accumulated.

(Medius

(Medius stimulus mediam quoque, seu semi consumtam incitabilitatem adficiens, summam parit incitationem. Quae tanto minor usque subnascitur, quanto, vel maior ille, vel haec cumulator iusto fit.

Hic *incitatio* non potest significare *actum incitandi*. Dicit enim *parit incitationem*. Haud magis verae verbi notioni locus est. Tunc enim omnes evanescerent morbi sthenici, qui nulla alia re, nisi immodica nituntur incitatione, maiore, quam qui bonae valetudini aptus est, admoto stimulo, minime vero *semi consumta incitabilitate* *).

Itaque operam ludimus, dum claram et definitam morborum eius formarum et debilitatis generum notionem tenere studemus. Prout enim libet in verbis varians, quae maximi sunt momenti, suam ipsius obscurat sententiam, nec ullam nobis demonstrat rationem, qua, data incitabilitate et potestatibus incitantibus, factum siue summam incitationis constituere possimus. Tabulae illae rem minime illustrant. In *secunda* enim, numerorum loco, quibus *incitationis* gradus indicetur, *potestatis incitantis* modo gradus, in

C 3

priori

*) §. 225. in Not. quadam sthenicam diathesin diferte dicit
— *wasted Excitability*.

priori tabula iam expressos, inuenimus; et in *priori tabula* incitabilitatis gradus, cum gradibus potestatis incitantis collatos, in nota denique supra laudata denuo confusas verborum notiones.

Thus, inquit, when the Excitement is at 79, constituting only one degree of life, take off one degree of exciting power, and two degrees of Excitability will arise.

Jam primum *incitatio pro potestate incitante* ponitur, deinde *vita et incitabilitas* promiscue adhibetur. Id quod hoc loco forsan fieri potest, vniuerse vero minime *). Alioquin 80° incitabilitatis (certa mors, vid. Tab. p. 14) summa et validissima essent vita; — alioquin dicendum nobis esset, sthenicos morbos, quatenus eos *nimiam vitam (excess of life)* dicit (§. 110.), incitabilitate ad 80° aucta, summum gradum assequi, vbi, tamen mors est, ob directam debilitatem, et rursus, si sthenica diathesis esset, *wasted excitability* (incitabilitas exhausta) vt dicit §. 223. Not. I. sequeretur, morbos sthenicos, aucta demum potestate incitante ad 80um. vsque gradum (i. e. diminuta incitabilitate vsque ad 0°) summum

*) Vide notam p. 27.

num assequi gradum. Hic vero rursus mors est, ob indirectam debilitatem. Quod quamvis videatur perabsurdum, recta tamen nititur ratiocinatione, simulac stricte verborum, quibus utitur, proprium sensum sequimur, et incitabilitatis notionem, quippe quae non, nisi vel augeri, vel deminui potest. Multae tales colligi facile possunt argumentationes, quibus omnibus obseruatis logicae legibus, aliquid efficitur, ceteris eius placitis et toti systemati contrarium.

Caeterum vagum hunc primariorum verborum usum, non solum morborum genera, sed etiam modum medendi obscurare et perturbare, facile intelligitur. Si quis laborem subiret, et morborum formas, et totam medendi modi descriptionem accurate perlustrandi, ubiuis ei huius erroris obuiam fierent vestigia. Non, nisi maxima cum intentione viam nobis aperire possumus, qua perspicuum fiat, quae singulis locis Auctoris sit sententia, raro autem omnia, quae suadet vel dicit, cum principiis systematis consentiunt. Non itaque alienum erit, quaedam de modo medendae indirectae debilitatis adferre.

Indirecta nempe debilitas ab exhausta incitabilitate nascitur, nimio stimulo. (ab 70° vsque

ad 30°). Curae loco adhibere iubemur stimulum, qui paullo minor eo est, qui eam produxerat. Iam si indirectam debilitatem putamus esse incitabilitatem stimulo a 70° — 80° adhuc expositam, qui stimulum stimulo addere nobis liceat? Numquam enim stimulus alius alium remouere potest; si ipsius BRVNONIS notionem modi, quo stimuli vim suam in corpus exerunt, sequimur, Stimulus itaque maior 10° additus, incitabilitatem totam exhauriret, vita ergo hominem priuaret. Quod si vero hanc indirectam debilitatem putamus esse aliquid, quod nullo efficitur stimulo, qui tamen vim suam exserere iam desit, necesse esset, vt incitabilitas sua sponte cresceret, (quam vim, nempe sua sponte crescere, inesse incitabilitati saepe iam dictum est) — ad eum certe vsque gradum, quem relictis minores stimuli, admissuri essent, i. e. vel ad sthenicum morbum, sthenicam diathesin, secundam valetudinem vel directam debilitatem, pro stimulorum relictorum magnitudine. — Singulare aliquid adhuc obseruare licet in indirecta debilitate, arctum nempe spatium illud, quo eam includit auctor. *Directa* incipit a 40° (v. §. 47. Not. g. et §. 82. Not. b. etc. etc.) — *indirecta* vero demum a 70°. Credibile erat, eam, siquidem non, nisi contraria, quam *directa debilitas*, causa efficitur, eodem quoque spatio,

tio,

— 3 —

tio, quo haec, a secunda valetudine distare. Cuius diuersitatis causa probabiliter in diuisione morborum asthenicorum ob debilitatem directam ponenda est. Nam hos a debilitate nasci dicit, debilitas itaque iam ad praedispositionem pertinere debet, hincque ab 40° incipere *). Quodsi vero indirecta debilitas nimio stimulo producitur, cur non et haec a 40° ab altera scale parte incipit? Tunc vero nullus sthenicis morbis relinquebatur locus.

Quae res ad eam nos ducit systematis partem, quae maximi est momenti, nempe ad *diuersitatem utriusque morborum formae, et eius causam*. Haec diuersitas consistit in nimia incitatione, quae sthenicos, in deficiente incitatione, quae asthenicos gignit morbos. *Nimia incitatio existit*, potestate incitante 40° superante vsque ad 70° et incitabilitate diminuta a 40° vsque ad 10°. *Deficiens vero incitatio existit*. 1) Stimulo 70° superante, indeque deficiente incitabilitate; 2) Stimulo minore, quam 40°. Hinc apparet, ad producendam maiorem incitationem, non solum maiore opus esse stimulo, sed etiam certa incitabilitatis quantitate, stimulo opposita. His si addimus, eum incitabilitati potestatem aliquam

C 5

aliquam

*) Vid. Tabul. secundam pag. 16.

aliquam tribuere, sua sponte crescendi, diminuta potestate incitante (de qua tamen non, nisi obiter loquitur) coniectura nobis verisimillima obtruditur haec, *incitabilitatem BRUNONIS facultate reagendi praeditam* esse, quamvis eam caute silentio praetereat. Nam ut semel eam admittit, in multis rebus sibi ipsi contradicere cogitur, et praesertim multa, quae adhuc de remediis tradita sunt, pro veris habere, quae tamen nullo modo eius systemati accommodari possunt. Nihilominus tamen saepissime in legendo eius opere hanc *reactionem* pro attributo incitabilitatis habere cogimur, quia sine hac multa explicari nullo modo possunt. Ipsa exemplo fit *incitatio*.

§. 701. angl. vers. *incitabilitatem vim quandam esse dicit naturae*; quae salutem molitur *), statim tamen addit, ne scilicet in aliorum transire videatur systemata, but this is not the celebrated *vis medicatrix naturae of physicians*.

Quod ut demonstret (v. rel. §. et Not. f.) hoc quidem fidenter narrat, fieri posse, ut maximae

*) *An energy of nature, that tends to the restoration of the healthy State.*

ximae laesiones, *nullis* admotis remediis, pessimum habeant exitum, sed eodem modo etiam demonstrari possit, vim illam naturae et vim medicatricem vnā eandemque esse, quia plurima exstant exempla, periculosissimas laesiones sine vllō artis auxilio in statum sanum rediisse.

Vti ergo maximum BRUNONIS systematis vitium in eo consistere vidimus quod principia, quibus pro fundamentis caeterorum omnium vtitur, ita ponat arcta et angusta, vt ne ea quidem, quae vere huc pertinent, recte et tuto iis niti possint; — ita non minus in eo peccat, quod multas generales naturae leges vel excludat, vel nimis coërcitas admittat. Hinc nemo negabit, BRUNONIS systema ideo mancum esse, quod in explicando morborum ortu nullam processuum chemicorum, qui in corpore nostro sine dubio fiunt, facit mentionem, eorumque prorsus nullam habet rationem, cum de varia remediorum vi loquitur. Quod tamen necessarium esse, et existere processus chemicos in corpore humano, remediaque chemice agentia saepe utilissima esse, ex ipsius Auctoris verbis demonstrari potest.

De contagio in vniuerso loquens §. 368. *fermentescit*, inquit, sine vlla firmorum aut humorum

rum mutatione manifesta *), omnia vasa replet, dein paulatim foraminibus excernitur,

et variolam grauem describens §. 375.

haec omnia, (phenomena) inquit, fermentationis lege — reguntur.

Itaque fermentationem in corpore humano fieri disertè dicit. Iam, longa experientia edocti scimus, et pro comperto habere cogimur, in variolis contagium (siue per inoculationem, siue alio modo in corpus inductum sit) totum corpus penetrare, et in externis corporis partibus adefse. In visceribus variolae inventae sunt, et per urinam materia variolosa decessit. Fermentationi ergo in quavis corporis parte locus est. Itaque si corporis constitutio vnum admittit processum chemicum, cur non plures? Si materia variolosa chemice procreata omnia complet vasa, cur non et alia agentia ea penetrare dicamus **)? Et, si corporis fluida, tanquam fluida

*) Hoc verbum deest in vers. angl. — vbi modo legitur: *without any change of the solids or fluids.*

**) Quomodo auctor eodem tempore scribere potuerit, materiam variolosam omnia replere vasa, et tamen fluida non mutare, equidem assequi non possum. Non operae pretium est, hac de re aliquid dicere.

da composita, chemicis legibus subiecta sunt, cur non in ea chemice agi posse concedamus, nisi immediate in remotioribus vasis, mediate tamen? Et, si fieri potest, vt inflammationes acidis procreentur (quod verum esse omnino concedit §. 714. — de renum aliorumque viscerum inclusorum inflammatione hanc ob causam dubitans, quod acida eo penetrare non possint); — nonne gastritis ab acidis *) exoriri potest? Nonne ea praecaueri optime potest remediis, quae acida chemice mutant innoxiaque reddunt? Num denique ipse negare potest, existere inflammationes aliosque morbos internarum partium, acidis vel omnino nimis acris humoribus procreatos, vt semel ipsius auctoris verba nos docuerunt, humores corporis humani chemicam suam naturam vario modo mutare posse. — Optimo itaque iure hoc pro certo ponere nobis licet, chemicos processus vbiuis in corpore fieri posse, saepe eos morborum esse causas, et saepe nobis non modo licitum esse, chemicis vti remediis, sed etiam vnice ea relinqui, quibus sanitas corporis restituatur.

Mecha-

*) Minime vero a sola continui solutione (§. 704.) quam piscium spinas vel vitrum contusum gignere ait. Si piper Cayennicum erosione gastritidem gignit, necesse est, vt idem faciant acida, quorum tamen nusquam mentionem facit.

Mechanicos existere impulsus sine stimulos concedit auctor. His enim divisio victus fundatur, quem vel directe, vel indirecte in incitabilitatem agere dicit (§. 127.). Sanguis quoque vasa *distendendo* stimulat, (§. 131. Not. m. et §. 132.) et quidem nulla alia re, nisi distentione. Quomodo vero sanguinem, sola distentione stimulantem, et opium in eandem redigere possit classem (quod facit omnino, cum dicit, omnium stimulorum eundem esse modum operandi), ejusdem non video.

Patet ergo ex iis, quae adhuc dicta sunt, auctorem plura admittere principia, *viuum* designantia, illud vero principium, quod vnum ipse admittere videri vult, simplex non esse, morborum diuisionem, quae simplici illo principio fundatur, nimis arctam et falsam esse, nec vnicum tantum existere modum, quo remedia in corpus agant, nec ipsa remedia tam simplicia esse, vt ea haberi vult auctor, — in praecipuis systematis partibus non modo experientiae, sed etiam sibi ipsi contradicere auctorem, rerum maxime necessariorum, et maximi in tota doctrina momenti nullam eum habuisse rationem. — Itaque, vt paucis dicam, quae sentio, neque *Brunonis* Elementa, vti *nunc* ea habemus, pro systemate habenda esse, neque prin-

principio eius vllum, *aliud* totius scientiae systema fundari posse.

Quae vt rite demonstrantur, huius scripti finis erat. Singulas systematis partes impugnare, et temporis, et experientiae inopia me impedit. Nosologi itaque et longiori edocti experientia accuratius inquirent in angustiorem morborum diuisionem, in singula remedia, eorumque vim, et gradus, in morbos locales, et contagia quae duae res ipsi auctori negotia facessere videntur, §. vlt. Quae omnia diligentiore omnino digna sunt disquisitione, nec minus forsitan propter vtilia multa, quam propter absurda, quae in hoc opere contenta sunt. Quamuis enim multa in eo occurrunt absona et inepta, attamen et in his sagacitatem et acutum viri ingenium facile agnosces. Meum erat consilium, vitiosa systematis *Brunonis* et vituperatione digna deligere, satis itaque habeo fateri, opus ejus non omnibus destitutum esse virtutibus.

Iam sequitur, sicuti in prolegomenis promiseram,

Singulorum quorundam Brunonis placitorum disquisitio,

quae

quae partim ea, quae adhuc dicta sunt, magis illustrabit, partim magna illa, quibus practica operis pars laborat, vitia deteget.

I.

Horror et frigoris sensus, notum multorum morborum symptoma est. Auctor de eo dicit (§. 356.) ubi de sthenicis loquitur morbis.

Horror et frigoris sensus a siccitate cutis *) causa pendent.

(Shivering and sense of cold depend for their Cause upon the Dryness of the skin).

Quod, quomodo ex auctoris theoria explicari potest? Quod num omnino verum sit, alia est quaestio,

Non, nisi, data incitabilitate, vnaquaeque corporis pars, itaque externae quoque, affici possunt. In multis morbis vehemens sentit frigus aegrotus; quod tamen nunquam interne, raro extra corpus adest, et manet hic sensus,

tem-

*) Minime arti convenienter auctor verbo, *cutis*, utitur, *epidermidem* designare vult. Nam si *cutis* sicca est, nullus sane existere potest sensus. Caeterum h. l. haec verborum permutatio nullius est momenti, quia non *epidermide*, sed papillis nerveis cutis externas res sentimus.

temperatura etiam mutata. — Incitabilitas secundum *Brunonem* non, nisi augeri vel diminui potest, vel omnino non adesse. Si omnino non adest, nulli quoque locus est sensui: Sin adest, vel aucta, vel diminuta, nullo modo tamen fieri potest, vt quispiam contrarium eius, quod vere est, sentiat. Nouum hoc incitabilitatis esset attributum, toti eius theoriae contrarium. Nec vero hic horror et frigoris sensus siccitate cutis gigni potest; nam haec ipsa ab vniuerso corporis statu pendet, et maximus calor cum ea coniunctus esse potest, vti nos experientia docet, et ipse (§. 402. 403) dicit auctor. — §. 340.

Impedita perspiratio caloris magni causa est, genitum intus per cutem abscedere prohibens.

In latina editione fusius, se hoc explicaturum promittit, sed in anglica vers. ipse hoc promissum deleuit.

II.

Quicumque laborem subire non veretur, omnia ea, quae *Bruno* de inflammatione dicit, legendi, et inter se comparandi, — hanc eius systematis partem omnium fere esse maxime perturbatam videbit. Quid *inflammatio* in eius

D

opere

opere vere ac distincte significet, et quomodo eam definiat, accurate dici vix potest. Quatuor eius genera quidem distinguit, duas inflammationes communes, sthenicas et asthenicas, et duas locales, sthenicas et asthenicas (§. 206.). Quod ad asthenicam inflammationem attinet, manifesto eum sibi contradicere, negari nullo modo potest, quum primum dicit (§. 205.)

the inflammation is constituted by a lesser excitement in a part than in any other equal part. (inflammationem minor in aliqua, quam pari alio incitatio facit.).

deinde (§. 208.) *the Cause of general asthenic inflammation is also abundance of blood in the inflamed vessels, producing the same effect (i. e. encrease of excitement) in the inflamed portion as in the sthenic inflammation. (§. 207).* (Inflammationis communis asthenicae causa est sanguinis quoque in inflammatis vasculis copia, similes ac in phlogistica (sthenica) effectus trahens).

III.

Inflamatio cerebri auctori negotia facessit. Negat enim, partis internae existere inflammationem in phlegmasiis (§. 113.) Pernegat ita-

itaque in phrenitide *) cerebrum inflammatum esse, quoties fere hoc verbo utitur (§. 172. 343. Not. O. 363. etc.). Ex ipsis tamen eius verbis demonstrari potest, fieri omnino posse, ut adfit cerebri inflammatio, immo nonnunquam eam sine dubio adesse.

Ad producendam inflammationem in parte aliqua corporis valet imprimis magnus calor. (§. 168). Calor vero producitur humorum in vasis motu, quorum si magna adest copia, irritationem indeque inflammationem gignit (§. 233. 207. 208.) pathognomonicum eius signum dolor est (§. 332. N. g.)

Omnia haec in phrenitide adesse ipse dicit auctor, (§. 365.) eamque phlegmasiam esse ipse fatetur, et tamen cerebri existere inflammationem his verbis iterum negat:

ad quem (dolorem) creandum non necessaria inflammatio est.

Quod si vero hic omnes concurrunt causae, quae alias inflammationem creant, cur non et

D 2

hic

*) Quid sit *phrenitis*, et num cerebri inflammatio Cephalitis dicenda sit nec ne quaestio est nosologica, sed nullius in hoc loco momenti.

hic eundem producant effectum? Et si praeter has causas pathognomonicum quoque inflammationis adest signum, qui dubitare vel paululum nobis liceat, reuera eam adesse? Si itaque ex ipsius auctoris verbis facile demonstrari potest existere cerebri inflammationes, iam hac de causa tota eius theoria, qua non, nisi externas admittit inflammationes, illico corrui.

IV.

§. 446. *Passions are notwithstanding such (fat) persons stimulant, a circumstance known to the generality of mankind, among whom it is an adage, that fat persons are commonly goodnatured etc. (Sic animi affectus nimis hic non stimulant. Quod etiam vulgo, pingues miti ingenio dicere solito, notum —).*

Abhorrere praeterea eos a labore, a cogitando dicit. Hoc omnibus fatis est notum. Quomodo vero id cum iis conjungi possit, quae auctor de sthenica dicit diathesi, equidem nescio.

Obesitatem sthenicum morbum esse dicit; gignitur secundiore iusto valetudine, victu lauto, maximeque cibo, item quieto vitae genere. (§. 438). Duo illa prima per se obesitatem minime

pro-

producunt, nec nisi coniuncta cum quiete, quam antisthenicum remedium esse dicit (§. 285.). Quod forsan verum esse, et ex eius theoria deduci potest. — Verum si in hoc morbo vasa sanguifera ea pars sunt, quae maxime est incitata, (§. 445.) ergo maxime quoque irritabilis, (vt experientia ipsa confirmatur) qui demum fieri potest, vt affectus animi tam parum vasa sanguifera pinguium hominum afficiant, quae alias facillime affectibus concitantur? Sthenici morbi nimia gignuntur incitatione, (§. 46.), et tamen in pinguibus nulla fere animadvertitur, nec producitur. In *diathesi sthenica*, *sensus omnes acutiores, ingenii acumen maius, sensibilitatis et adfectuum vis cernuntur* (§. 151.). Nonne haec omnia taedio cogitandi; et apathiae ex aduersa contraria sunt?

V.

(ad §. 512. 513.) *Scabies.*

Plurimi morbi communes, et ea *exanthemata*, quorum cura non, nisi ad totius corporis statum spectat, fere omnia duabus illis morborum formis adaptari possunt, et quidem non nunquam longe melius, quam ipse fecit *Bruno*. Sed quiuis facile videt, scabiem, cuius naturam specificam et modum medendi pro certis

et compertis habere longa nos suadet experientia, multas obiicere difficultates. *Bruno*, quae est astutia, ne verbum quidem de omni hac re profert, ne miasmatis quidem, quod in scabie adest, mentionem ullam facit. Nobis vero pauca hac de re differere liceat. Si scabies communis est morbus asthenicus, qui fit, vt, data occasione, eos quoque inuadat, quorum corporis status maxime est sthenicus? Quam ob causam scabiosi saepe praeter hunc morbum aliis sthenicis laborant, e, g. Peripneumonia, variolis, mania, obesitate etc.? Si scabies morbus est communis, in qua vasa exhalantia imprimis laeduntur, cur non quoduis diaphoreticum praesidio vel auxilio est. Qui fit, vt non, nisi sulphur et pauca alia, quae vsus et experientia probauit, remedia sanitatem restituunt? Nonne omnia fere, quae optimo successu adhibentur, remedia, e. g. ptisanæ, flores sulphuris cum nitro, externe cum Vit. albo etc. debilitantia sunt, et morbi formae contraria. Aequum erat, *Brunonem* et hac de re quaedam, etiamsi leuissima, asserere, nobisque monstrare, quomodo quotidianus vsus in tantum et tam subtilem nos inducat errorem. Caeterum immutatus quoque saepe edendi adpetitus, bona digestio, et nutritio, nequaquam asthenicae accommodari potest formae.

VI.

(§. 604. angl. vers. 608. lat.) Asthma asthenia, hactenus medicis in comprehensibilis, est; vbi communibus astheniae signis additus spiritus difficilis, in certis temporis spatiis, saepe inaequalibus, nullo praeter solitum sputo accessiones comitante, repetens.

Eadem fere *) hic, quae in podagra leniore profunt obsuntque. Eodem modo prohibentur et tolluntur accessiones.

Haec sunt, quae de asthma profert Bruno, nisi quod in Not. g. angl. vers. ad firmandum medendi modum, quem suadet, ad praefactionem lectores deleget, in qua exemplum adolescentis proposuit, in sanitatem felicitur restituti. Multae tamen hic restant dubitationes, praesertim quoad podagram. E. g. Cur alter horum morborum, qui quoad essentialia, iidem sunt, semper respirationis organa, alter pedes inuadit? Debilitas localis in podagra certe huius rei causa esse non potest. Quamuis enim (vt dicit §. 391.) in extremis corporis partibus summam esse debilitatem ait (id quod argumen-

*) Deest in vers. angl. fere.

tis idoneis nondum firmatum est) attamen in podagra, vt ipse adfirmat, canalis alimentarius maxime debilitatus est. Hinc (§. 602. angl. vers. §. 601. lat.)

This Disease may be called the indigestion or dyspepsia of the luxurious; while Dyspepsia may be denominated the same disease, that is, the gout of persons under direct debility, as having every symptom of the gout, except the inflammation.

Vnde haec diuersitas? Cur non omnes, quorum canalis alimentarius ad certum quendam vsque gradum debilitatus est, podagra laborant? Cur immunes infantes, quorum morbi omnes fere asthenici sunt? (v. praef.) Cur non mulieres?

Quodsi vero horum morborum (asthma et podagra) hanc ob causam alium aliam quoque partem inuadere dicat, quod altera superiorem in scala gradum obtineat, cur non inferior morbus in superiorem mutatur, simulac in huius ascendit gradum? Hoc vero fieri potest, quum vterque morbus et ad sanitatem redire, et ad mortem vsque peruenire, i. e. ad totam scalam, percurrere possit. Denique si vterque certum

com-

communis diathesis gradum poscit, quomodo ambo simul eodemque tempore vnum hominem inuadere possunt?

VII.

§. 683. Not. l. auctor dicit, auctori et diminutioni incitabilitatis ad sanandum morbum, eodem opus esse tempore, quo quis hunc morbosum statum contraxerit. Quomodo, amabo, vt dicit §. 195. N. a. tabem et atrophiam paucis horis sanare potest?

VIII.

Initio operis saepius BRUNO gloriatur, quam pulchre obseruationes clinicae ipsius theoriam suffulciant, et lectorem ad exempla delegat, quae infra se commemoraturum dicit. Pauca tamen inueniuntur, sed tunc rursus nos sciendi habendique cupidos ad praecedentes relegat animaduersiones et illustrationes, quae vel nusquam extant vel et ipsae obseruationibus illis fundantur scilicet. Quis attentus lector hoc facile inueniet. Quam belle et praeclare exemplis opinionum commenta stabiliat, apparet e Not. r. ad §. 401.

A child of mine was given over for death by his nurse. His mother gaue him some of the dis-

fusible stimulus. He slept two hours, and when he waked made signs, for he could not yet speak, to have a little pie, most of which he ate.

Medici observatio, hoc modo narrata, nullius sane est momenti. Matris et nutricis narratio!! Quaeritur, num reuera aegrotauerit infans; et si aegrotavit, num ob placentam (little pie illam mortuus sit, nec ne? De hoc enim verbum quidem profert. Et tamen hac narratione anili multas graues opiniones, quae in hac §° leguntur, probare conatur. Praeclare probat BRUNO, incertior sum, quam ante!

Harum disquisitionum numerus multis augeri potest sufficiant tamen, quae in medium adduxi. Satis, vt puto, monstrabunt, quid de practica operis parte censendum, statuendum, indicandum sit. Num omnino totum opus pro systemate, omnibus numeris absoluto, siue, vt ipse dicit §. 689. pro scientia haberi possit, — hac de re ipse sententiam ferat (§. 609. Not. f.):

I know a book, ait, filled with valuable ethic facts, but have not yet had time to consider, whether they all point to a general one, in which they all agree, and which

which reflects proof and confirmation upon them; without which it would fall short of scientific exactness.

Viderint de BRUNONIS meritis alii me prudentiores! Ego enim id mihi non sumo, ut noui systematis conditori me solum obfistere posse existimem, id vero mihi persuasissimum habeo, isthoc systema, etiamsi hoc nomine indignum, non tanti esse momenti, ut plausum virorum doctorum caecum ferat. Dies diem docebit. WEIKARDUM, interpretem, thraonica impudentia linguaeque rabie quosuis aliter sentientes, cum maxime artis professores, inuadentem, nec BRUNONIS mentem satis affecutum esse, nec latine doctum; nec in principiis medicinae rationalis recte versatum, e versione germanica et libello edito satis superque perspexi. Hoc probare plurimis exemplis facile est, sed tanti poenitere non emo, cum omnem medicinam praeter BRUNONIANAM more DIOGENIS cynici reiiciat. Ad talem artis contemptorem commode applicari posse censeo, quae AUGUSTUS Caesar apud MACROBIUM GALBAE, caussae patrono, sed in re sua nimis diserto et pertinaci respondit, *monere te possum, corrigere non possum.* Forte idem,

idem WEIKARDO regerere liceat, quod LINNEUS, pugnam cum SIEGESBECKIO, duro et immiti aduersario, recusans,

Aut vinco, aut vincor, semper tamen maculor!

Nolo enim cum tali, tantoque systematis Brunoniani defensore rixari, qui ut gloriari libeat alienis bonis, neque sua scientia contentus vitam agere voluit, more graculi superbia inani tumentis BRUNONI bona sua sustulit, seque exornauit, quosque alios despectui habens. De his quae sentiam, scriptionem et captum dixisse sufficiat.

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 8

Centimètres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 8

TIFFEN Color Control Patches © The Tiffen Company, 2007

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black
Light Blue	Light Cyan	Light Green	Light Yellow	Light Red	Light Magenta	White	Light Grey	Black
Dark Blue	Dark Cyan	Dark Green	Dark Yellow	Dark Red	Dark Magenta	White	Dark Grey	Black

qu
na
tu
vi
be
Br

quod LIN-
, duro et

tamen ma-

systematis
gloriam li-
contentus
verbia inani
seque exor-
s. De his
sufficiat.